

KØBENHAVNS KOMMUNES

Restaurations- og Nattelivsplan 2021

Forord

Restaurations- og Nattelivsplan 2021 er blevet til i samarbejde mellem Kultur- og Fritidsforvaltningen og Teknik- og Miljøforvaltningen.

Som led i udarbejdelsen af planen har Kultur- og Fritidsudvalget og Teknik- og Miljøudvalget nedsat Advisory Board for Natteliv med henblik på at komme med anbefalinger til udarbejdelsen af planen.

Advisory Boardet består af følgende aktører:

- Kultur- og fritidsborgmester Franciska Rosenkilde (mødeleder)
- Teknik- og miljøborgmester Ninna Hedeager Olsen
- Københavns Kommunes Stadsarkitekt
- En repræsentant for Indre By Lokaludvalg
- En repræsentant for Københavns BeboerNetværk
- En repræsentant for Københavns Politi
- En repræsentant for HORESTA og Danmarks Restauranter og Caféer
- En repræsentant for Club Mafia
- En repræsentant for Københavns Frie Promotere

Advisory Boardet har i november og januar mødtes to gange samt afholdt tre idéudviklingsworkshops.

Beretningen om Advisory Boardets arbejde samt dets anbefalinger til det videre arbejde med Restaurations- og Nattelivsplan 2021 er samlet i 'Kommunik  fra Advisory Board for Natteliv'.

Restaurations- og Nattelivsplanen er udformet med udgangspunkt i disse anbefalinger fra Advisory Boardet.

Restaurations- og Nattelivsplan 2021 indeholder:

- 1. Vision for Københavns natteliv**
- 2. Færre miljøgener i nattelivet**
- 3. Restaurationsplan**

1. Vision for Københavns natteliv: Respektér din nabo

Udfoldelsen af Københavns restaurations- og natteliv skal ske med respekt for naboen – uanset om naboen er gruppen ved det næste bord, den man deler dansegulvet med eller beboeren, der forsøger at sove en etage eller to over. Restaurations- og Nattelivsplanen beskriver denne vision, samt hvordan Københavns Kommune vil arbejde for at realisere den i samarbejde med naboer til og aktører i nattelivet. De konkrete tiltag nævnt i det følgende er inddelt i henholdsvis initiativer, som kan iværksættes umiddelbart, initiativer som kan iværksættes, hvis der findes finansiering, og initiativer som kræver yderligere undersøgelser. Initiativerne beskrives desuden nærmere i 'Katalog over initiativer i Restaurations- og Nattelivsplan 2021'.

København skal være en attraktiv og levende by for både københavnere og turister. Det kræver et restaurations- og natteliv af høj kvalitet.

Nattelivet er et socialt frirum, som skaber værdi for København. Det skaber sammenhængskraft og samhørighed. Og så skaber det arbejdspladser til tusindvis af københavnere. Særligt tiden under Corona-nedlukningerne har vist, at der er et fundamentalt behov for at mødes og for at feste. Men det skal ske i balance med omgivelserne.

Støj, affald og vold er nogle af de gener, der følger med særligt det sene natteliv. Mange borgere og beboerforeninger i blandt andet Indre By tilkendegiver, at generne fra særligt "festen i gaden" har nået et uacceptabelt niveau, og at dele af byen har nået et mætningspunkt, når det kommer til natteliv.

Byens restaurations- og natteliv er til for københavnere og skal fungere i respekt for københavnere. Derfor skal der skabes en balance mellem fest og ro, ligesom der skabes gode og trygge rammer for selve festen.

Det indebærer, at den generelle adfærd i nattelivet skal ændres. Støjniveauet på gaden skal reduceres, og der skal generelt udvises større hensyn over for beboerne i de områder, hvor festen foregår. Der skal skabes en sundere alkohol- og festkultur,

der bidrager til, at ingen udsættes for grænseoverskridende adfærd. Og endelig skal nattelivet generelt være tidligere og bedre fordelt i byen.

Med denne plan beskrives Københavns Kommunes vision for at skabe et natteliv i balance med resten af byen og som bygger på respekt for hinanden. Desuden beskrives de initiativer, kommunen vil tage for at realisere visionen.

Værtsskab i verdensklasse

For at skabe et natteliv af høj international kvalitet, som foregår med respekt for byens beboere, vil Københavns Kommune samarbejde med beboere og nattelivets aktører om at gøre København til en by med et tydeligere værtsskab i nattelivet.

Det indebærer, at der skal opstilles klarere retningslinjer for den forventede og acceptable adfærd hos nattelivets gæster. Det kræver blandt andet, at byens serveringssteder definerer tydeligere over for deres gæster, hvilken adfærd de tolererer.

For at styrke serveringsstedernes muligheder for at regulere gæsternes adfærd vil Københavns Kommune afsøge muligheden for, at serveringssteder i aften- og nattetimer kan tildeles afgrænsede områder foran deres matrikel, hvor de forpligtes til at sikre orden, nedbringe støj, påvirke gæsternes

opførsel positivt og rydde op efter gæsterne.

Et bedre værtskab for nattelivet forudsætter også en større tilstedeværelse af myndighedspersoner, der kan guide folk, håndhæve de gældende regler og hjælpe folk, der måtte have brug for det. På den baggrund vil Københavns Kommune arbejde for at styrke Natteværterne. Desuden vil kommunen arbejde videre med forsøgsordningen muliggjort i politiforliget 2021-23 med et ordenscorp, der kan supplere politiets arbejde med at opretholde ro og orden.

Initiativer som kan iværksættes, hvis der findes finansiering:

1. Flere natteværter

2. Ordenskorps

Initiativer som kræver yderligere undersøgelser:

3. Tildeling af afgrænsede områder til serveringssteder

Fra drukkåret til kulturbåret nattelivet

Jo mere alkohol, der drikkes, desto sværere er det at opretholde grænserne og respekten i nattelivet. Derfor ønsker Københavns Kommune at bidrage til en kulturændring, så nattelivet i mindre grad er båret af druk og i højere grad af kultur og forpligtende fællesskaber.

En forudsætning for at realisere dette mål er, at serveringssteder påtager sig et større ansvar for ikke at sælge alkohol til allerede berusede gæster, at serveringssteder ikke lader gæster tage alkohol med udenfor efter det tidspunkt, hvor udeservering stopper, og at aldersgrænserne for salg af alkohol overholdes. Derudover kan kulturændringen hjælpes på vej ved at forbedre mulighederne for at nyde alkoholfri drikkevarer i nattelivet.

Det er langt fra alle gener fra festen i gaden, der skyldes alkoholindtag i byens restaurationer. En anden bidragende faktor er, at det i dag er muligt at købe

alkohol 24 timer i døgnet i detailhandlen. Derfor vil Københavns Kommune arbejde for en lovændring, så detailhandlen i de hårdest plagede nattelivsområder ikke sælger alkohol efter et nærmere bestemt tidspunkt.

Endelig vil Københavns Kommune arbejde for i højere grad at understøtte det alternative natteliv og de kulturaktører, der i mindre grad er økonomisk afhængige af salg af alkohol, som arbejder med kunstneriske formater og som skaber sunde, inkluderende og forpligtende fællesskaber. I den forbindelse vil kommunen undersøge muligheden for at oprette en mini-arrangementspulje for mindre kulturaktører, der skaber nattelivsarrangementer med et kulturelt fokus.

Initiativer som kræver yderligere undersøgelser:

4. Begrænsning af detailhandlens salg af alkohol

5. Mini-arrangementspulje for mindre kulturaktører

Rammer for festen

Beboerne i nogle områder af byen oplever alt for mange gener fra festen i gaden. Og da der er en klar sammenhæng mellem disse gener og koncentrationen af serveringssteder, vil Københavns Kommune arbejde for at begrænse mængden af natteliv i de hårdest belastede områder.

Det vil kommunen blandt andet gøre gennem en række tiltag i Bevillingsnævnets arbejde som beskrevet i Restaurationsplanen. Derudover vil kommunen, med inspiration fra blandt andet Amsterdam, undersøge muligheden for at indføre alkoholfri/opholdsfri zoner i bestemte tidsrum i de hårdest plagede nattelivsområder. Fremover vil det også være et fokusområde for Natteværterne at guide nattelivsgæster hurtigere væk fra

beboelsesområder, så de ikke fester videre på gaden.

En del af generne fra nattelivet stammer fra den ikke-organiserede fest, som følger med mobile lydanlæg. I den forbindelse vil Københavns Kommune, i samarbejde med naboer til særligt havnearealer og parker samt politiet, arbejde for at begrænse gener og øge trygheden ved blandt andet at udarbejde skærpede ordensregler. Desuden vil kommunen afsøge mulighederne for at udpege egentlige festzoner (herunder en egentlig festivalplads), hvor der kan festes uden gener for naboer.

Initiativer som kan iværksættes umiddelbart:

6. Skærpede ordensregler

Initiativer som kræver yderligere undersøgelser:

7. Alkoholfri/opholdsfri zoner

8. Identificering af festzoner/festivalplads

Bekæmp grænseoverskridende adfærd og diskrimination

Alle har forskellige grænser for, hvilken opmærksomhed de ønsker fra andre. De grænser skal også respekteres i nattelivet. Ingen skal udsættes for hverken uønsket berøring, diskrimination eller anden grænseoverskridende adfærd.

Der skal være plads til alle mennesker i det københavnske natteliv, og alle fra kommune og uddannelsesinstitutioner til politiet og serveringssteder har et ansvar for at være med til at sikre, at det er tilfældet. Derfor vil Københavns Kommune arbejde for et stærkere samarbejde med alle aktører i nattelivet om at forebygge og bekæmpe grænseoverskridende adfærd og diskrimination.

Dette indebærer blandt andet at samarbejde med serveringssteder om at uddanne dørmænd og barpersonale til at forhindre og håndtere diskrimination og

anden uacceptabel adfærd i nattelivet. Derudover vil kommunen arbejde for et styrket samarbejde med politiets forskellige funktioner, herunder Trygnattellivspatruljen.

Initiativer som kan iværksættes, hvis der findes finansiering:

9. Certificering af serveringssteder

Bekæmp vold og narkotika

Det københavnske natteliv skal være fri for vold og narkotika. Natteværterne har vist, at de er i stand til at forebygge farlige situationer, men der er også brug for andre indsatser for at komme udfordringerne til livs.

Til det formål er det nødvendigt med et tæt samarbejde mellem kommunen og politiet, blandt andet i form af Sikker By-netværket, samt et samarbejde med restaurations- og nattelivsbranchen om at udvikle målrettede indsatser.

Derudover er der brug for et øget fokus på tidlige forebyggende indsatser. Erfaringer med alkohol og fester starter tidligt i Danmark og har rod i den danske alkoholkultur.

Alkohol og alkoholrelateret adfærd opleves i familien, i vennekredsen, på uddannelsesinstitutioner og på arbejdspladser. Derfor vil Københavns Kommune, i samarbejde med relevante aktører og institutioner, arbejde for at skabe tidlige indsatser og kampagner målrettet unge.

Initiativer som kan iværksættes, hvis der findes finansiering:

10. Kampagne mod vold og narkotika i nattelivet

Kommunikation, dialog og samarbejde om nattelivet

De komplekse problemstillinger i nattelivet forudsætter et stærkt samarbejde mellem alle relevante aktører. Derfor vil Københavns Kommune arbejde

for at skabe mere formelle partnerskaber, som der findes eksempler på i blandt andet Amsterdam og Berlin.

Dette inkluderer blandt andet tæt koordinering med Sikker By-samarbejdet, som kommunen vil fortsætte. Derudover har der i forbindelse med revisionen af Restaurations- og Nattelivsplanen været nedsat Advisory Board for Natteliv, som er kommet med anbefalinger til kommunens arbejde. Københavns Kommune ønsker at fortsætte Advisory Boardets arbejde og vil afsøge en form for dets arbejde fremadrettet.

Københavns Kommune ønsker at lette kommunikationen med både erhvervsliv, borgere og andre aktører i sager vedrørende nattelivet. Til det formål vil kommunen afsøge mulighederne for at

skabe én fælles indgang til kommunen, herunder muligheden for at skabe et nattelivssekretariat, der samler arbejdet med at understøtte, udvikle og regulere restaurations- og nattelivet i kommunen. Desuden vil kommunen undersøge muligheden for at lave en klageapp - eventuelt i samarbejde med politiet - som kan forbedre borgernes muligheder for at klage over gener fra nattelivet.

Initiativer som kan iværksættes umiddelbart:

11. Styrket dialog og samarbejde

Initiativer som kræver yderligere undersøgelser:

12. Én fælles indgang

13. Klageapp

2. Færre miljøgener i nattelivet

Københavns Kommune vil støtte nattelivets aktører og beboere med et respektfuldt samspil og ved at begrænse gener fra støj, affald og urin. Natteliv og mange mennesker medfører uundgåeligt støj, affald og andre efterladenskaber, men gennem en målrettet kommunal indsats skal støjen mindskes ved beboelse, og det skal være muligt placere affald i affaldsbeholdere.

Københavns Kommune varetager en række opgaver, der har til formål at udvikle byen og opretholde driften. Det indebærer opgaver inden for alt fra at tømme skraldespande, udvikling af nye mere rummelige skraldespande, bemanning af toiletter og spuling af gaderne, til de overordnede strategiske planer og forsøg med begrønning af gader, lukning af trafikken og udvikling af zoner, der fordrer en bestemt type ophold og brug af byen. Dertil varetager kommunens miljøkontrol årligt mere end 2.000 tilsyn med byens restaurationer, deres udeserveringer og udendørs arrangementer.

Københavns Kommune vil også i de næste fire år arbejde for at reducere generne fra nattelivet ved at styrke indsatsen mod støj og affald og ved at øge renhold og udvide de offentlige toiletters kapacitet.

Med Restaurations- og Nattelivsplan 2021 er der udformet fem indsatsområder med konkrete initiativer til at gøre byen endnu mere attraktiv at bo og opholde sig i. De fire indsatsområder er:

1. Færre støjgener
2. Udeservering
3. Toiletter og renhold
4. Trafik og byrum
5. Festen i gaden

Indsatsområde 1: Færre støjgener

Særligt i de sene aftentimer er mange borgere plaget af støj fra både restaurationer, trafik, udeserveringer, feststemte folk på gaden samt de nødvendige skraldebiler og spulemaskiner, der rydder op efter festen i gaden.

Støj er i stigende grad blevet bredt anerkendt som en kilde til forurening og sundhedsproblemer. Derfor vil Københavns Kommune mindske de gener, der opstår, når byen både skal rumme fest, kultur og borgernes hverdagsliv.

Fortsættelse og udvidelse af Støjvagten

Støjvagterne fører tilsyn om aftenen og natten sidst på ugen hele året rundt og kan kontaktes af borgere, der oplever støjgener fra byens natteliv, herunder støj fra restaurationer og spillesteder, hvor arrangørerne overskrider de tilladte sluttidspunkter og støjgrænser.

Støjvagterne kan hurtigt være på stedet og konstatere og følge op på eventuelle overtrædelser af regler. Støjvagterne udfører desuden en forebyggende indsats ved opsøgende runderinger og opfølgning på tidligere problemer. Yderligere føres der bevillingstilsyn, herunder tilsyn med godkendte koncepter.

Der er to støjvagter på arbejde ad gangen, og de kan i dag typisk kontaktes frem til kl. 03.00 om natten. Kontaktoplysninger til

støjvagterne kan findes på kommunens hjemmeside www.kk.dk/støj.

Københavns Kommune ønsker at fastholde og udvide Støjvagtten, der sidst på ugen aften/nat året rundt vejleder byens restauratører om gældende regler, indskærper overskridelser og hjælper støjplagede borgere med at få deres nattesøvn.

Kommunen vurderer, at støjvagterne har en væsentlig effekt på støjgenerne og borgernes muligheder, når de oplever støjgener. Borgere har efterspurgt at kunne kontakte kommunen også efter 03.00 – for eksempel til kl. 05.00 – men det vil kræve ekstra ressourcer, da de eksisterende støjvagter ikke vil kunne blive i længere tid.

Initiativer som kan iværksættes, hvis der findes finansiering:

14. Styrkelse af Støjvagtten

Skærpelse af støjregler

Teknik- og Miljøforvaltningen regulerer støj gennem blandt andet 'Restaurationsforskriften' og 'Forskrift for udendørs musik'. I den kommende planperiode vil forvaltningen fremlægge skærpelse af regler til politisk beslutning, for eksempel i forhold til krav til musikanlæg og udendørs servering eller tidspunkt og antal for udendørs musikarrangementer på byens gader og pladser.

Initiativer som kan iværksættes, hvis der findes finansiering:

15. Skærpelse af støjregler

Bevillingsnævnsudtalelser og tilsyn

Med Restaurations- og Nattelivsplan 2017 blev der udarbejdet et nyt administrationsgrundlag for Støjvagtten, med afrapportering til Bevillingsnævnet om overskridelser af vilkår i restaurationsforskriften samt udtalelser i bevillingsnævnsager.

Ved sine tilsyn om natten kan miljømyndigheden tjekke, at restaurationernes koncepter stemmer overens med det, der er oplyst til Bevillingsnævnet og givet tilladelse til i bevillingen. Desuden har tilsynene en vigtig forebyggende effekt i forhold til at sikre en indretning af restaurationer, så der for eksempel er tilstrækkelig lydisolering og styr på musikanlæggene.

Københavns Kommune ønsker at fastholde den praksis, at Område for Miljø og Byliv (OMB) er kommunens øjne og ører i natten og er en væsentlig bidragsyder i forbindelse med udtalelser i bevillingssager for både alkoholbevillinger og nattilladelser. Kommunen vil desuden styrke samarbejdet og sikre hurtigere kontrol af byggelovgivning i bevillingssager.

Initiativer som kan iværksættes, hvis der findes finansiering:

16. TMF-tilsyn og udtalelser i bevillingssager

Projekt om kontinuerlige støjmålinger i gadebilledet

Københavns Kommune vil igangsætte et arbejde for at undersøge støjudviklingen på udvalgte strækninger i byen ved at indsamle og analysere data fra lydtryksmålere (støjmalere), som er opsat til formålet strategiske steder i gadebilledet.

Der er mange forbehold ved anvendeligheden af uovervågede målinger, hvorfor Københavns Kommune, i samarbejde med et eksternt støjmålefirma, vil udarbejde en projektbeskrivelse til politisk behandling.

Støjmålinger er generelt påvirket af blandt andet meteorologiske forhold og en række andre usikkerheder. Hensigten med dataindsamlingen er, at kommunen skal kunne måle den effekt, de tiltag, der iværksættes, har på støjniveauet i byen, så

erfaringerne kan bidrage med viden til byudvikling i andre områder.

Støjmålinger kan desuden på længere sigt potentielt danne baggrund for vurderinger i bevillingssager. Støjmåleapparaterne skal dog være opsat over en årrække for at få nok data til, at der kan analyseres på udviklingen.

Initiativer som kræver yderligere undersøgelser:

17. Projekt om kontinuerlige støjmålinger i gadebilledet

Indsatsområde 2: Udendørsservering

Udeserveringer giver ikke nødvendigvis flere gener i nattelivet, da de kan hjælpe til at lægge en dæmper på spontane fester i det offentlige rum. Alligevel kan nogle udeserveringer også tiltrække et aften- og natteliv, der rykker ud i gaden og giver gener for naboer. Københavns Kommune ønsker at finde en balance mellem udeserveringernes positive effekt og de gener, udeserveringer kan medføre i form af for eksempel gæstestøj.

Mere synligt tilsyn

I aften- og nattelivet har Teknik- og Miljøforvaltningen lige nu den tilgang, at der oftest føres tilsyn på baggrund af en risikovurdering i forhold til brud på vilkår eller henvendelser fra borgere. Københavns Kommune ønsker, at tilsynet med restaurationer og nattelivet er mere synligt til stede i bybilledet og kan gå i dialog, hvis de ser eller hører noget u hensigtsmæssigt.

Effekten af et mere synligt, vejledende og dialogsgørende tilsyn forventes at være forebyggende, da synligheden og muligheden for at tilsynet "uventet" kigger forbi, vil gøre, at restaurationer i højere grad vil sikre, at opstillingen af udeserveringer, restaurationernes drift og støjen fra gæster foregår mere hensigtsmæssigt for dem, der færdes i aften- og nattelivet, samt naboerne dertil.

Tilsynet vil også i højere grad have mulighed for at give tilbagemeldinger/status på udfordringer i aften- og nattelivet, hvis tilsynet er mere synligt til stede.

Helhedsorienteret tilsyn

Københavns Kommune ønsker, at tilsynet med caféer, restauranter, barer og værtshuse med videre i højere grad bliver helhedsorienteret, så tilsynet har kompetencer i flere spørgsmål (lov om offentlige veje, restaurationsforskriften med mere) og dermed kan vejlede og regulere hele vejen rundt i forhold til den konkrete problemstilling.

De helhedsorienterede tilsyn kan også understøtte koordinerede indsatser med for eksempel politiet, dedikerede indsatser i udvalgte områder af byen, samt at der arbejdes i kampagneteams, der har fokus på særlige problemstillinger.

Initiativer som kan iværksættes, hvis der findes finansiering:

18. Hyppigere tilsyn med udeserveringer

Indskrænkelse af udeserveringsarealer

I takt med at der kommer flere restauranter, caféer, barer og værtshuse i byen kan der opstå en mættethed i forhold til mængden af udeservering.

Teknik- og Miljøforvaltningen kan som udgangspunkt ikke sige nej til udeservering, men hvis der er mange restauranter, caféer, barer og værtshuse med facade ud til for eksempel en af byens pladser, kan forvaltningen i højere grad begrænse omfanget af det enkelte udeserveringsareal på grund af den stedsspecifikke mættethed med henblik på at sikre, at der også er plads til spontane ikke-kommercielle ophold, arrangementer med videre på samme plads.

På denne måde kan Københavns Kommune sikre, at der ikke opstår udeserveringspladser og -gader i byen, hvor udeserveringerne er det dominerende træk i byrummet. Hvis mættethed indoptages som et vurderingskriterie i forhold til omfanget af det udeserveringsareal, der kan gives (ud over arealet langs facaden), kan forvaltningen understøtte, at der er en balance mellem hverdags- og byliv; erhvervsliv, kultur og spontane brug af byen med videre. Det kan give anledning til, at der skal gives flere delvise afslag på ansøgninger om udeserveringer med forudgående partshøring.

Initiativer som kan iværksættes, hvis der findes finansiering:

19. Indskrænkelse af udeserveringsarealer

Indsatsområde 3: Toiletter og renhold

Restaurations- og Nattelivsplan 2017 tager blandt andet afsæt i et ønske om en et renere København der, jævnfør 'Fællesskab København', er gældende frem mod 2025. Da nattelivet fortsat er en kilde til gener fra urin og henkastet affald i gaderne, ønsker Københavns Kommune et fortsat fokus på renhold i nattelivet.

Dette ønskes i form af evaluering på tidligere indsatser, videreudvikling af løsninger til særligt belastede områder, samt øget fokus på festlige udendørsaktiviteter. Dette er nødvendigt for, at nattelivet også bidrager til at nå målet om at to tredjedele af københavnere opfatter København som en ren by, jævnfør 'Fællesskab København'.

Opsætning af 120 maskinelt tømte kurve

Nattelivet producerer meget henkastet affald fra blandt andet take-away, som ofte ikke kan være i de affaldskurve, som ikke tømmes om natten.

På den baggrund blev der med Restaurations- og Nattelivsplan 2017

igangsat et arbejde for at opsætte 120 maskinelt tømte kurve. Opsætningen er per 2020 færdig og skal derfor evalueres i 2021.

Løsninger til hotspots

Indsatsen fra Restaurations- og Nattelivsplan 2017 om en højere affaldskapacitet på nattelivsstrækningerne har ledt til konceptudvikling på forskellige affaldsløsninger, der kan fungere i særligt belastede områder med mindre plads til almindelige affaldskurve - for eksempel Gothersgade og Vestergade.

Udviklingen af disse løsninger er sat på hold grundet Corona, indtil nattelivet er normalt igen.

Initiativer som kan iværksættes, hvis der findes finansiering:

20. Løsninger til hotspots

Forsøg med partnerskabsaftaler for mindre affald

Indsatsen tager udgangspunkt i udfordringen med henkastet affald på gaden i nattelivet i tidsrummet 22.00-05.00, hvor der ikke tømmes affaldskurve, særligt i zoner med høj affaldsintensitet og lidt plads til faste affaldskurve.

For at imødekomme udfordringen startede Københavns Kommune et forsøg med partnerskabsaftaler mellem restauranterne i Vestergade, Natteværterne og Teknik- og Miljøforvaltningen med henblik på at reducere mængden af henkastet affald i gaden. Forsøget blev sat i bero grundet Corona og genoptages, når nattelivet åbner igen.

Initiativer som kan iværksættes, hvis der findes finansiering:

21. Forsøg med partnerskabsaftaler for mindre affald

Øget toiletkapacitet og rengøring

Restaurations- og Nattelivsplan 2017 har haft fokus på at forebygge lugt- og uringener ved hjælp af øget toiletkapacitet og øget rengøring.

For at afhjælpe lugt- og uringener er der blevet gennemført spuling i områder med øget behov for rengøring. Spuling i morgentimerne i Indre By og udvalgte områder i brokvartererne i weekenden har vist gode resultater.

Et andet tiltag til at øge toiletkapacitet har været opstilling af midlertidige toiletter på steder med spidsbelastninger. Indsatsen med fire mobile, midlertidige toiletter torsdag til søndag hen over seks sommeruger på Gammeltorv har vist en positiv effekt i form af færre lugtgener i området.

Københavns Kommune vil i 2022-2025 fortsat arbejde for at minimere lugt- og uringener i de mest belastede områder ved at øge behovs- og adfærdsrettet toiletkapacitet i nattelivet.

Derudover er der et stort behov for at udvikle yderligere alternative løsninger, der kan minimere lugt- og uringener i de områder, hvor den bestående toiletkapacitet ikke dækker nattelivets behov. Udvikling og test af alternative løsninger skal ske i dialog med borgere og restauranterne og tilpasses det skiftende behov for eksempel i forhold til sæsoner, samt den nuværende kapacitet.

Initiativer som kan iværksættes, hvis der findes finansiering:

22. Øget toiletkapacitet i særligt belastede områder

23. Udvikling af alternative løsninger til toiletkapaciteten i særligt belastede områder

24. Spuling og midlertidige toiletter på Gammeltorv

Reduktion af gener fra festlige udendørsaktiviteter

Der er en øget aktivitet i forhold til festligt udeliv både i dags-, aften- og nattetimer, særligt om sommeren. Det festlige udeliv foregår ofte på grønne arealer, pladser og ved vandet. Udfordringen i forbindelse med renhold ligger i, at dette udeliv ofte involverer alkohol, mad, rygning, som afføder øgede mængder af henkastet affald på disse placeringer. Den øgede aktivitet øger ligeledes behovet for tilgængelige toiletforhold og renhold.

Københavns Kommune ønsker, at det er muligt for københavnere at opholde sig udendørs og have adgang til affaldskurve og toiletfaciliteter, så byen holdes pæn og ren. Derfor vil kommunen frem mod Budget 2022 konkretisere en renholdsindsats, der kan imødekomme udfordringerne på kommunale arealer.

Initiativer som kræver yderligere undersøgelser:

25. Reduktion af gener fra festlige udendørsaktiviteter

Indsatsområde 4: Trafik og byrum

Gennem mange års målrettet arbejde er det lykkedes at gøre København til en by med byrum, hvor man har lyst til at opholde sig. Det er en stor gevinst for københavnere, der i højere grad end nogensinde før har mulighed for at nyde livet mellem bygningerne i deres by. Men det skaber også udfordringer, fordi støj og affald fra det øgede udeliv særligt i nattetimerne kan være til gene for beboere i nærheden.

Det har særligt været tilfældet under Corona-nedlukningerne, hvor det ikke på samme måde som tidligere har været muligt at opholde sig på serveringssteder, og hvor nattelivet derfor er flyttet udendørs.

Københavns Kommune skal fortsat arbejde på at skabe attraktive byrum, og det skal fortsat være muligt for københavnere at mødes og opholde sig på gaden – gerne på tværs af

tilhørsforhold og aldersgrupper – men det skal ske i respekt for omgivelserne. Til det formål vil kommunen arbejde for at skabe trygge, velbelyste og indbydende gader og byrum, der understøtter en respektfuld adfærd.

En bidragende faktor til nattelivsgenerne i særligt Indre By er trafikken. Motoriserede køretøjer, herunder partybusser og muskelbiler, skaber utryghed for gæsterne i nattelivet. Af den grund vil en del af arbejdet med at skabe bedre byrum fokusere på at reducere trafik – under hensyntagen til at den frigivne plads ikke benyttes som festplads af nattelivets gæster.

Frem mod budgetforhandlingerne i 2022 kan der udarbejdes et eller flere budgetnotater omhandlende byrums- eller trafikforsøg, der kan bidrage til at dæmpe generne ved nattelivet i Middelalderbyen. Budgetinitiativerne vil blive udarbejdet i samarbejde med programmet "Mindre biltrafik i middelalderbyen".

I oktober 2021 forventes de første erfaringer fra trafikforsøgene i Middelalderbyen at foreligge. Frem mod sommeren 2022 udarbejdes en byrums- og trafikplan for Middelalderbyen. Planen vil blandt andet indeholde forhold omhandlende byrum og trafik på baggrund af borgersamlingens anbefalinger, evaluering af byrums- og trafikforsøg, erhvervsanalyser, borgerinddragelse med videre.

Initiativer som kan iværksættes umiddelbart:

26. Fremme af respektfuld opførsel via bedre byrum og trafik

Indsatsområde 5: Gener i rekreative områder

Efter sommeren 2020, hvor hele byens restaurations- og natteliv lukkede ned, blev det tydeligt, at der blandt byens

borgere og brugere er et behov for at mødes, slappe af og feste sammen.

Med den erfaring er det blevet tydeligt, at der i byen også er behov for tilbud, der rammer dem, der ikke benytter sig af natklubberne og barerne, og at der er behov for, at der sættes ind på forhånd med angivelse af, hvilke pladser der ikke kan rumme fester med kraftige mobile højttalere, og hvor det er muligt at holde en fest uden at genere en masse naboer u hensigtsmæssigt.

Da mange af de gener, der opstår i forbindelse med fester i det offentlige rum, er nogle, som både politiet og kommunen håndterer, har Teknik- og Miljøforvaltningen etableret et tæt samarbejde med politiet og øvrige myndigheder med henblik på at udarbejde en række indsatsområder, der kan indgå i forvaltningens strategi for at skabe mere tryghed, mindre affald og færre støjgener i en række lokaliteter, som bliver udvalgt i samarbejde mellem forvaltningen og politiet. Der arbejdes med fire indsatsområder:

- Dialogfora
- Renhold
- Skærpede ordensbestemmelser
- Kommunikation om adfærd

Kampagne for adfærdsændring

Hidtidige erfaringer med at bruge klassisk kommunikation, nudging og adfærdsdesign til adfærdsregulering i nattelivet peger på, at der er behov for at tænke anderledes, hvis kampagneindsatserne skal have reel effekt på gener som støj, stank og affald i gaderne.

Kommunikations- og adfærds-kampagner virker sjældent alene, men får gennemslagskraft, når de går hånd i hånd med øvrige adfærdsregulerende tiltag. Derfor ønsker Københavns Kommune, at kommunikations- og adfærdsindsatser

skal udvikles i samspil med andre adfærdsregulerende tiltag, og at indsatserne planlægges i koordinering mellem de myndigheder og forvaltninger, der har indflydelse på nattelivets vilkår og rammer. Indsatsen forløber i to hovedspor:

- Adfærdsregulerende tiltag, hvor ændringer i den fysiske indretning af byrum og festlokalteter bidrager til at fremme den ønskede adfærd blandt de festende
- Kultur- og holdningsbearbejdning i samarbejde på tværs af forvaltninger og med eksterne aktører som for

eksempel politi, restauratører og barejere

Adfærdsændringer tager tid. Der er derfor behov for at tænke langsigtet og starte med at frembringe et solidt og systematisk vidensgrundlag om adfærdsdesign og -regulering. Samtidig skal der sættes klare mål for alle tiltag, og der skal måles og evalueres systematisk, så ny viden løbende inddrages som basis for den videre indsats.

Initiativer som kan iværksættes, hvis der findes finansiering:

27. Kampagne for adfærdsændring

3. Restaurationsplan

Restaurationsplanen er Københavns Kommunes vision for bevillingsområdet i København de næste fire år. Den beskriver en række ambitioner for reguleringen af serveringssteder, som kommunen vil arbejde for at realisere, men som ikke nødvendigvis alle sammen kan implementeres fuldt ud med det samme.

I dag findes zoner med restriktiv praksis for bestemte typer alkoholbevillinger i Middelalderbyen og på Indre Nørrebro.

Konkret betyder den restriktive praksis i Middelalderbyen et klart udgangspunkt om stop for alle nye nattilladelser i tidsrummet fra kl. 24.00 til kl. 05.00 alle ugens dage, mens den restriktive praksis på Indre Nørrebro betyder et klart udgangspunkt om stop for nye nattilladelser nætter efter søndage til torsdage og for nye nattilladelser efter kl. 02.00 nætter efter fredage og lørdage i gaderne Blågårdsgade, Fælledvej, Ravnsborggade samt dele af Nørrebrogade (nr. 1-27 og 2-26).

Den restriktive praksis har bidraget til at begrænse mængden af nattilladelser i Indre By og på Indre Nørrebro. Problemerne med festen i gaden er dog ikke løst. Derfor ønsker Københavns Kommune at videreføre den hidtidige restriktive praksis og at udvide de områder (zoner), hvor der fremadrettet også skal gælde en restriktiv praksis.

Kommunen ønsker med disse ændringer af praksis særligt at tage hensyn til de borgere, der lever i byen og som skal have en normal hverdag til at hænge sammen. Derfor vil flere af ændringerne fokusere på at skabe rammer for et tidligere og bedre fordelt natteliv.

Veldrevne restaurationer

Det københavnske restaurationsmiljø skal være veldrevet og understøtte en bæredygtig erhvervs- og byudvikling. Heldigvis gør det sig allerede gældende for størstedelen af det eksisterende restaurationsliv. Dog behandler Bevillingsnævnet ofte sager, hvor

underskudsgivende restaurationsvirksomheder må gives alkoholbevillinger for en kortere periode.

Bevillingsnævnet er opmærksomt på ikke at give alkoholbevillinger til ansøgere, der ikke lever op til restaurationslovgivningens regler om gæld, strafbare forhold og øvrige personlige krav. Baggrunden for dette skal blandt andet findes i, at restauratører, hvis restaurationer mistrives, kan have vanskeligere ved at praktisere en ansvarlig udskænkning og samarbejde om at begrænse gener.

Desuden ser Bevillingsnævnet med stor alvor på ansøgere, som har demonstreret manglende forretningsmæssige kvalifikationer – for eksempel i forbindelse med flere konkurser – og giver afslag eller indfører skærpede vilkår i alkoholbevillinger, hvis det vurderes, at virksomheden ikke kan drives på betryggende måde.

Initiativer som kan iværksættes umiddelbart:

28. Opmærksomhed på problembevillinger

Samarbejde om nedbringelse af gener

Bevillingsnævnet samarbejder i dag med restaurationer om at reducere gener fra nattelivet. Københavns Kommune ønsker, at Bevillingsnævnet fortsætter denne praksis.

Bevillingsnævnet skal i afgørelser derfor fortsat lægge vægt på, om restauratører har iværksat positive og betryggende initiativer for at reducere gener. Disse kan inkludere etablering af rygerum, frivillig brug af dørmænd, øget renholdelsesindsats ved restaurationen,

naboinddragelse, dokumentation for begrænsede gener, ekstra lydisolering, skærpet fokus på kontrol i døråbningen, uddannelse af personale med mere.

Foretages ingen positive og betryggende initiativer, skal Bevillingsnævnet kunne begrænse nattilladelser, hvis det kan dokumenteres, at der i forvejen er et højt niveau af gener i området, eller hvis risikoen for, at området udvikler et højt niveau af gener, er stor.

Samarbejdet mellem kommunen og virksomhederne afspejles allerede i forbindelse med partshøringen af ansøgerne, og oplysningerne vil fortsat indgå som en del af sagsbehandlingen i Bevillingsnævnet.

Initiativer som kan iværksættes umiddelbart:

29. Vægt på positive og betryggende initiativer

Nattilladelser på nætter før hverdage

En særlig stor udfordring, som beboerne i byen oplever, er nattelivet på nætter før hverdage, hvor mange beboere har brug for deres nattesøvn, inden de skal op og på arbejde.

Det skal være muligt at få sin nattesøvn i København – særligt på hverdage. Derfor skal hensynet til beboeres nattesøvn veje tungt i Bevillingsnævnets afgørelser om nattilladelser fra søndag til torsdag. Bevillingsnævnet vil i højere grad end hidtil være tilbageholdende med at meddele nattilladelser efter kl. 24.00 på nætter før hverdage – det vil sige fra søndag til torsdag. Bevillingsnævnet vil arbejde for, at denne mere tilbageholdende linje også vil gælde i sager om overtagelse af restaurationer og fornyelse af eksisterende alkoholbevillinger.

I vurderingen af, om der kan gives en nattilladelse på nætter før hverdage, vil det blandt andet indgå, hvilken

konceptkategori der er tale om, og i hvilket område (zone) der ønskes tilladelse til.

Initiativer som kan iværksættes umiddelbart:

30. Mere restriktiv praksis for tildeling af nattilladelser på nætter før hverdage (inklusiv ved overtagelser og fornyelser)

Kategorier og zoner

Det er særligt i bestemte områder i byen, der er behov for en mere restriktiv praksis for alkoholbevillinger og nattilladelser. Derfor skal Bevillingsnævnet i de enkelte sager vurdere, om en alkoholbevilling og nattilladelse vil kunne føre til gener for de omkringboende, eller om der er tale om en restauration med beliggenhed i en af byens bydele, hvor der kan tilføres yderligere restaurationsliv.

Til dette formål opdeles byen i fire zoner (rød, blå, gul, grøn) med forskellige ambitioner for, hvilken type natteliv kommunen fremover ønsker at prioritere i dem. Typen af natteliv tager udgangspunkt i en inddeling af serveringssteder i tre hovedkategorier:

- Kategori A er de mindst belastende koncepter og omfatter:
 - o Spiserestauranter, hoteller, caféer, kulturelle institutioner, selskabslokaler (primært dagtimer), klubber/foreninger fredagsbarer/kollegiebarer og andre mindre belastende koncepter (for eksempel butikker med servering).
- Kategori B er de moderat belastende koncepter og omfatter:
 - o Barer, værtshuse/bodegaer, stripklubber og spisesteder og caféer, som omdannes til barer i aftentimerne.
- Kategori C er de mest belastende koncepter og omfatter:
 - o Diskoteker/natklubber, barer med dansegulv, spillesteder, selskabslokale (med nattetimer) og andre steder, hvor de bærende

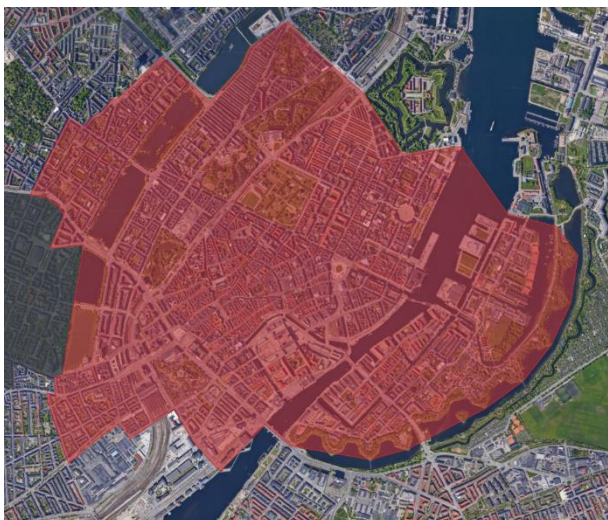
elementer er musik, dans og servering af drikkevarer og høj musik.

- o Alle restaurationer med åbningstid efter kl. 02.00 betragtes desuden som tilhørende denne kategori.

Københavns Kommune ønsker, at der skal være et varieret restaurations- og natteliv i byen. Det skal blandt andet sikres ved, at der ikke kommer en for høj lokal koncentration af én restaurantstype i et område. Det gælder i særlig grad rene udskænkingssteder og andre serveringssteder, hvis hovedfokus er servering af alkohol.

De hensyn, der gør sig gældende, er ikke de samme i alle dele i byen. I nogle områder er der en fornuftig balance mellem beboere og serveringssteder. I andre områder er der behov for at nedbringe generne fra nattelivet. Det gælder særligt i de områder, hvor borgere bor side om side med serveringssteder med nattilladelser. Udover at tage udgangspunkt i de forskellige kategorier af restaurationer, skal Bevillingsnævnet derfor tage udgangspunkt i den følgende inddeling af byen i sine afgørelser om alkoholbevillinger og nattilladelser.

Rød zone: Indre By, dele af Indre Vesterbro, dele af Indre Nørrebro og Christianshavn

Denne zone omkring Indre By er karakteriseret ved, at der er en stor koncentration af serveringssteder. Det gælder også serveringssteder i kategori B og C, som belaster mere end for eksempel almindelige koncepter i kategori A. Det er samtidig et område, hvor der registreres mange ordens- og ædruelighedsmæssige hændelser, og hvor mange beboere oplever gener fra nattelivet.

På den baggrund ønsker Københavns Kommune at begrænse mængden af nye alkoholbevillinger til restaurationer i kategori B og C i denne zone. Derudover vil Bevillingsnævnet fremadrettet tage udgangspunkt i følgende retningslinjer, når det træffer afgørelser i sager om meddelelse af nattilladelser i denne zone:

- Som klart udgangspunkt gives der ikke nye nattilladelser i tidsrummet fra kl. 24.00 til kl. 05.00 på alle ugens dage. Kommunen ønsker, at dette også skal gælde ved overtagelser og fornyelser.
- Der føres et skærpet tilsyn med serveringssteder med mange klager, hvor det blandt andet vurderes, om der er tilstrækkeligt med særlige og tungtvejende grunde til at begrænse den pågældende nattilladelse til for eksempel kl. 24.00 eller kl. 02.00.
- For serveringssteder, der holder åbent fra kl. 24.00-05.00, skal der altid foretages en vurdering af, om der er grundlag for at fastsætte vilkår om, at restauranten skal holdes lukket for eksempel i morgentimerne fra kl. 05.00-10.00.
- Det skal i højere grad overvejes, om der er grundlag for at knytte vilkår til en nattilladelse (for eksempel om indretning af rygekabine eller forbud mod rygning udendørs).
- Restauratører, der søger om lukkede selskaber, skal angive, hvor mange mennesker der deltager.

Initiativer som kan iværksættes umiddelbart:

31. Udvidet zone med restriktiv praksis for tildeling af nattilladelser (inklusiv ved overtagelser og fornyelser)

32. Skærpet tilsyn med serveringssteder med mange klager

33. Morgenlukning for 5-bevillinger

34. Vilkår ved nattilladelser

35. Krav om oplysning af deltagerantal for lukkede selskaber

Blå zone: Metropolzonen, Kødbyen, Nyhavn

Restauranter i Kødbyen, Nyhavn og Metropolzonen er i dag undtaget fra de restriktive praksisser ved tildeling af alkoholbevillinger og nattilladelser i Indre By.

Nyhavn defineres som: Nyhavn i forhuset med direkte adgang til fortovet/kajen (på restaurantssiden med ulige husnumre), Store Strandstræde 1-4, Lille Strandstræde 1-4, Toldbodgade 1-4 samt Det Kongelige Teater i Kvæsthusgade.

Metropolzonen defineres som: Vesterbrogade 1A-4A (bortset fra Tivoli), Axeltorv, Studiestræde 50-54 (lige numre) og 55-69 (ulige numre), H.C. Andersens Boulevard 8-16 (lige numre) og 13-17 (ulige numre) samt Rådhuspladsen og Jernbanegade.

Københavns Kommune ønsker, at disse områder fortsat skal være kendetegnet ved et aktivt natteliv. Derfor vil de fortsat være undtaget fra den restriktive praksis i Indre By. Der vil som udgangspunkt være mulighed for at få tilladelse til udendørsservering frem til kl. 02.00.

Gul zone: Ydre Vesterbro, dele af Indre og Ydre Nørrebro, Amagerbro, Refshaleøen, Østerbro og Valby

Dette område inkluderer størstedelen af brokvarterene. De er kendetegnet ved at have hver deres centrum med mange butikker og restauranter samt ved at have kvarterer, hvor der overvejende eller udelukkende er boliger.

I denne zone bliver der registreret færre ordens- og ædruelighedsmæssige forhold end i rød zone. For at bevare balancen mellem natteliv og beboelse vil Københavns Kommune være særligt tilbageholdende med tildeling af nye nattilladelser i zonen. Der vil således primært blive meddelt alkoholbevilling til kategori A-restauranter.

I bydelenes centrum, hvor der i forvejen eksisterer en høj grad af serviceerhverv og restaurationsmiljø, vil der kunne meddeles alkoholbevillinger til restauranter i både kategori A og B og i sjældne tilfælde - og under hensyntagen til konkrete forhold - også til restauranter i kategori C.

Grøn zone: Vanløse, Vigerslev, Brønshøj, Husum, Tingbjerg, Emdrup, dele af København NV, København SV, Nordhavn, Ørestad, Sluseholmen, Carlsberg Byen, Teglholmen og Sundby

Denne zone inkluderer både nye og gamle bydele med overvejende beboelsesområder. Det er her, der registreres færrest ordens- og ædruelighedsmæssige hændelser.

Københavns Kommune vil gerne være med til at skabe en god balance for beboerne mellem ro og mulighed for at kunne nyde et restaurationsliv i deres lokalområde. I denne zone vil der derfor kunne gives alkoholbevilling og nattilladelse til restaurationer i kategori A og B, medmindre der er miljømæssige, politimæssige eller andre hensyn, der taler imod. Der vil derimod som udgangspunkt ikke kunne gives alkoholbevilling og nattilladelse i kategori C.

Havnearealet

Byens havneområder er blevet til nye attraktive byområder, der tiltrækker beboere og gæster med deres rekreative byrum. Ligeledes benytter turister og københavnere flittigt selve det blå areal, både når der svømmes i havnebadene, og når der sejles rundt i diverse både.

I forhold til alkoholbevilling til både er udfordringen, at lyd transporteres lettere

uhindret over længere afstande over vand, og at lyden fra og på både ikke kan kontrolleres på samme måde, som det er muligt i lukkede lokaler på land i form af for eksempel støjisolerede tiltag.

Støj fra et sejlede fartøj på vandet vil kunne medføre flere gener end tilsvarende støj fra et lokale på land, samtidig med at det kan være svært for støjgenerede borgere at klage over støjen, da det kan være vanskeligt at lokalisere, hvorfra støjen stammer. Sejlede restaurationer kan derfor være til gene for flere omkringboende langs havneområderne.

Hertil kommer, at det følger af restaurationsloven, at udgangspunktet for, at en restauratør kan opnå alkoholbevilling er, at driften sker fra "et bestemt serveringssted", jævnfør restaurationsloven § 10a, stk. 1 – det vil sige fra en konkret adresse. I stk. 2, nr. 1 i samme bestemmelse er der den tilføjelse, at der desuden kan gives alkoholbevilling, hvis servering af stærke drikke sker på "skibe i fart".

Bevillingsnævnets har i dag, efter denne bestemmelse, en restriktiv praksis for tildeling af alkoholbevillinger til både, der alene sejler rundt med selskaber inde i selve havnen. De traditionelle kanalrundfarter, som sejler efter en fast ruteplan i havnen, har selve sejladsen, sightseeing og foredrag undervejs om København og byens seværdigheder som hovedformål, og der er derfor praksis for at meddele alkoholbevilling til dette koncept, dog med begrænsning til servering af øl, vin og bitter samt dæmpet musik og aldrig musik efter kl. 22.00.

Københavns Kommune ønsker denne praksis fortsat, således at der kan meddeles alkoholbevilling til kanalrundfarter, som sejler efter en fastlagt ruteplan i havnen, eller til skibe, som sejler direkte ud af havnen ud i Øresund enten med rolige selskaber eller som passagerbåd til en anden havn.

Københavns Kommune ønsker derimod fortsat ikke at meddele alkoholbevilling til koncepter på både, hvor servering af alkohol er hovedformålet, mens selve sejladser blot er en biting. Det skyldes dels de sikkerhedsmæssige aspekter og dels de nævnte støjmæssige aspekter. Den nuværende praksis for at meddele afslag på ansøgninger om alkoholbevillinger til både, der alene sejler rundt med selskaber inde i selve havnen, ønskes således fortsat.

Københavns Kommune vurderer også, at problemet med støj er til stede i forbindelse med fastliggende både, da både ofte har et stort uderum, som vil blive benyttet af gæsterne i samme omfang og med samme adfærd som en privat have. Dette i kombination med, at der omkring en fastliggende båd ikke er noget til at forhindre støjen i at bevæge sig langt, betyder, at støj fra en båd også vil kunne genere beboere, som ikke bor i umiddelbar nærhed af båden.

På den baggrund anvender Bevillingsnævnet også en meget restriktiv praksis i forhold til meddelelse af alkoholbevillinger til restaurationer på fastliggende både. Det er Københavns Kommunes ønske fortsat at anvende denne restriktive praksis.

Generelle bemærkninger

Visionerne for ændret regulering af nattelivet skal varsles i god tid for både nye ansøgninger om alkoholbevillinger og nattilladelser og fornyelser af eksisterende alkoholbevillinger og nattilladelser. Desuden vil Københavns Kommune anbefale fremtidige ansøgere at søge om forhåndstilsagn, inden der investeres i lokaler med mere, hvor der ikke foreligger en gældende alkoholbevilling til det ønskede koncept og/eller nattilladelse.

Det bemærkes i den forbindelse, at selvom der ikke ønskes nattilladelse, så er der skærpede krav til støjgrænserne i miljølovingen allerede efter kl. 22.00, hvilket Bevillingsnævnet også inddrager i

sagsbehandlingen gennem udtalelser fra Område for Miljø og Byliv. Også af denne årsag kan det være en god idé at søge om forhåndstilsagn.

En vurdering fra sag til sag

Alle ansøgninger om alkoholbevilling og nattilladelse vil fortsat blive behandlet efter en individuel og konkret vurdering. Det gælder også i områder, hvor der gælder en restriktiv praksis, hvor Bevillingsnævnet fra sag til sag vurderer, om der er helt særlige forhold, som indebærer, at den gældende praksis skal fraviges.